

ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУЧАСНОГО ФЕХТУВАННЯ ЯК ОЛІМПІЙСЬКОГО ВИДУ СПОРТУ

Василь БУСОЛ, Петро АЗАРЧЕНКОВ

*Львівський державний інститут фізичної культури
Національний Університет фізичного виховання і спорту України*

Постановка проблеми. Сучасний олімпійський рух має більш ніж столітню історію. Його найважливіша функція – розповсюдження та захист благородних олімпійських ідеалів миру і дружби між народами, пропаганда спорту як засобу зміцнення здоров'я і фізичного удосконалення людини.

Виникнення олімпійського руху сприяло розширенню міжнародного спортивного співробітництва, появи міжнародних спортивних об'єднань. Під впливом Олімпійських ігор розвивались нові методи тренування, удосконалювалась техніка окремих видів спорту, запроваджувались нові спортивні дисципліни, росли спортивні досягнення.

На кінець ХХ століття чітко визначилися три різновиди сучасного спорту, які мають різну цільову спрямованість та критерії ефективності: 1) олімпійський спорт; 2) масовий спорт; 3) професійний спорт [3].

У сфері олімпійського спорту вся діяльність концентрується на підготовці до Олімпійських ігор, їх успішному проведенні. Найвищим критерієм ефективності підготовки спортсменів є завоювання золотої медалі. Однак олімпійський спорт являється потужним стимулом для розвитку масового спорту, залучення до нього мільйонів людей різного віку, особливо дітей і молоді. Одночасно з масового спорту в олімпійський відбирають талановитих спортсменів, здатних в майбутньому добиватись високих результатів.

На сьогоднішній день олімпійський спорт отримав воістину глобальний характер; значно виросло його суспільно-політичне, культурне і виховне значення. Розширилась географія країн учасників Олімпійських ігор, значно збільшилось число спортсменів, у тому числі жінок. Постійно удосконалюються форми, методи та зміст спортивного тренування. У тренувальному процесі широко використовуються сучасні досягнення науки і техніки. Виключне значення придбали засоби відновлення та підвищення працездатності спортсменів.

В той же час розвиток олімпійських видів спорту на сучасному етапі регулюється певними вимогами Міжнародного олімпійського комітету (МОК). Ці вимоги в першу чергу стосуються: обмеження програми Олімпійських ігор та кількості комплектів олімпійських медалей; жорсткого відбору учасників особистих і командних змагань; термінів проведення змагань; внесення змін у правила змагань з метою підвищення видовищності змагальної боротьби; підвищення об'єктивності суддівства змагань тощо.

Перераховані вимоги МОК повною мірою торкнулись спортивного фехтування, яке за останні роки зазнало значних змін.

Мета дослідження: Проаналізувати сучасні тенденції розвитку фехтування як олімпійського виду спорту.

Завдання дослідження:

1. Визначити місце фехтування в системі олімпійського спорту.

2. Оцінити роль Міжнародної Федерації фехтування (FIE).
3. Виявити характерні риси сучасного спортивного фехтування.

Результати дослідження та їх обговорення. Фехтування – один із найбільш старих видів спорту, які входили до програми усіх Олімпійських ігор сучасності. Кількість склад учасників і кількість медалей, що розігрувались на Олімпійських іграх, не були постійними, але мали тенденцію до збільшення. Так, на Олімпіаді 1896 року було всього 15 фехтувальників, які змагались в рапірі і шаблі, а вже у 1900 році у трьох видах зброї (рапіра, шабля, шпага) боролись за медалі 361 спортсмен (182 фехтувальники боролись за медалі серед професіоналів – маестро) [1,2,4].

На Олімпійських іграх 1896–1912 років у програмі змагань були відсутні всі види, то інші види фехтування. У 1920 році регламент чоловічих змагань прийняв сучасний вигляд, тобто у трьох видах зброї розігрувались медалі в особистих і командних змаганнях. Зазначимо, що до 1924 року на Олімпійських іграх змагались тільки чоловіки. Жінки вперше взяли участь у змаганнях Олімпіади 1924 року, де розіграли особисту першість у фехтуванні на рапірах (25 учасниць). Вперше командні змагання серед жінок були проведені у 1960 році серед рапіристок [2, 4].

У 1996 році до програми Олімпійських ігор були включені особисті і командні змагання на шпагах серед жінок, а у 2004 році вперше розігрувались олімпійські нагороди в жіночій шаблі (особисті змагання).

У відповідності з розширенням програми змагань збільшувалась кількість комплектів медалей. Так, у 1896 році розігрувались два комплекти медалей серед любителів, у 1900 році – три комплекти, у 1904 році – п'ять, у 1920 році – шість, у 1924 році – сім, у 1960 – вісім, у 1996 – десять комплектів.

Таким чином, на сьогоднішній день визнаними олімпійськими видами фехтування на рапірах, шаблях і шпагах серед чоловіків і жінок. Переможці та призерки визначаються як в особистих, так і в командних змаганнях – всього 12 видів програми. Варто зазначити, що розширення олімпійської програми з фехтування, починаючи з 1924 року, відбувається за рахунок включення змагань серед жінок.

Однак, не дивлячись на те, що олімпійськими є 12 видів програми змагань фехтування, на Олімпіадах розігрується тільки 10 комплектів медалей. Це пояснюється тим, що з 2000 року МОК наклав жорсткі обмеження щодо розширення програми змагань в окремих видах спорту. Перед FIE була поставлена умова про те, щоб вона сама визначала, які види програми будуть представлені на Олімпіадах, виходячи з ліміту у 10 комплектів медалей. Відповідно до цієї вимоги Конгрес FIE не пізніше ніж за два роки до наступної Олімпіади приймає рішення, які види командних змагань не будуть представлені у програмі Олімпійських ігор. Так, на Олімпіаді 2004 року не були включені командні змагання на рапірах і шаблях серед жінок.

Отже, з 1996 року в програмі Олімпійських ігор розігрується 10 комплектів медалей з фехтування. Досить велика медалеємкість фехтування стимулює його розвиток у багатьох країнах світу. Це в свою чергу призвело до значного росту конкуренції на міжнародних змаганнях, збільшення їх кількості, впровадження нової системи підготовки спортсменів сучасних досягнень науки і техніки. Особливо загострюється конкуренція за рік до початку Олімпійських ігор, коли розпочинається боротьба за особисті та командні ліцензії, які дають право на участь в Олімпіадах.

Олімпійський та й взагалі міжнародний спорт має високий соціальний статус. Як правило, перемоги на міжнародних змаганнях оцінюються світовою спільнотою як показник переваги соціальної системи, здоров'я та життєздатності нації. Оскільки спорт є частиною національної культури, рівень його розвитку розглядається як одне з досягнень культури в даній країні.

За останні роки значно збільшилася кількість країн, спортсмени яких реально претендують на перемогу у чемпіонатах світу та Олімпійських іграх. Конкуренцію традиційно сильним фехтувальникам Італії, Франції, Німеччини, Росії, Угорщини все частіше складають спортсмени Польщі, Куби, США, України, Румунії, Кореї, Китаю, Австрії та інших країн.

Основну роль у розширенні міжнародних зв'язків, розробці правил змагань, проведенні чемпіонатів світу, Олімпійських ігор та міжнародних турнірів відіграє Міжнародна Федерація фехтування. FIE була заснована у 1913 році в Парижі. Офіційна мова FIE – французька. Штаб-квартира FIE знаходиться в країні діючого президента.

Членами FIE є національні об'єднання 118 країн світу, що свідчить про велику популярність фехтування у світі. FIE випускає свій друкований орган – журнал "Escrime", в якому друкуються офіційні повідомлення FIE, результати міжнародних змагань, рейтинг спортсменів, інша інформація.

Перед FIE стоять наступні завдання:

- сприяти розвитку міжнародних зв'язків між фехтувальниками усіх країн за рахунок постійних контактів з об'єднаннями, які вони представляють;
- встановлювати правила, у відповідності з якими повинні проводитися міжнародні змагання;
- контролювати проведення міжнародних змагань у відповідності з правилами FIE;
- проводити офіційні змагання FIE : чемпіонати світу для дорослих, змагання з фехтування на Олімпійських іграх, чемпіонати світу для юніорів та кадетів, особисті змагання Кубка світу серед дорослих і "Тран Прі", особисті змагання Кубка світу юніорів, командні змагання Кубка світу;
- приймати рішення під час проведення міжнародних змагань про заборону, дискваліфікацію, виключення або тимчасову заборону участі у змаганнях, а також інші заходи покарань, які внесені одним із приєднаних до FIE об'єднань (Федерацій);
- вимагати виконання статусу любительства;
- вивчати та регламентувати усі питання, які стосуються міжнародних зв'язків у фехтуванні.

FIE складається із національних об'єднань, які офіційно визнані олімпійськими комітетами своїх країн. FIE визнає тільки одне об'єднання від країни, яке здійснює керівництво фехтуванням даної країни. Для того щоб бути прийнятим до FIE, національне об'єднання повинно мати достатню кількість членів і статут, що не суперечить цілям FIE.

Національні об'єднання можуть втратити членство у FIE при виході або виключенні зі складу FIE (у випадку несплати щорічного членського внеску, порушенні статуту, а також якщо об'єднання проявило себе недостойним виходити до складу FIE).

FIE допускає створення "конфедерацій" по географічних зонах (континентах) з метою регулювання стосунків між національними об'єднаннями.

FIE об'єднує тільки спортсменів-любителів. Всі особи, які приймають участь у заходах FIE, а також фехтувальники-учасники міжнародних змагань зобов'язані мати ліцензію любителя, яка видається за оплату.

За останні роки FIE прийняла значні зміни в правилах змагань. Це обумовлено вимогами МОК до підвищення видовищності окремих видів спорту, інтенсифікації змагальної діяльності, скорочення програми та тривалості змагань обмеження чисельності спортсменів і команд, об'єктивізації системи визначення переможців.

Крім того, FIE запровадила більш жорсткі вимоги до техніки безпеки та правил поведінки спортсменів і тренерів під час змагань.

Удосконалення способів проведення особистих та командних змагань дозволило проводити турніри з великою кількістю учасників, особливо чемпіонати та кубки світу, за більш короткий час. Запроваджена змішана система проведення особистих змагань підняла значущість боїв у попередньому рейтинговому турі, а ще більше у турі прямого вибування, де кожен бій стає вирішальним. Командні змагання за системою прямого вибування, де зустрічі команд проводяться за формулою "естафета", дозволили більш об'єктивно оцінити силу команд і внесок кожного спортсмена у результат командної зустрічі. Видовищність та емоційність змагань помітно зросли. Цьому також сприяло значне зменшення часу на поєдинки, а також уніфікація вимог що до розмірів поля бою для всіх видів зброї.

Зміни у правилах змагань особливо вплинули на техніку і тактику шабельного фехтування. Заборона спортсменам в бою пересуватися вперед зі схрещуванням ніг вивело з арсеналу їх бойових дій біг та атаки "стрілою", що зробило фехтування на шаблях більш класичним та зрозумілим для глядачів, а суддям дозволило більш об'єктивно визначати тактичний пріоритет в атакуючих діях. Запровадження електрофіксації ударів та уколів значно підняло видовищність змагальних поєдинків та об'єктивність суддівства.

Обов'язковість суддівських жестів руками під час проведення поєдинків, а також використання трьохколових карток (жовтого, червоного, чорного кольору) для визначення покарання за порушення правил змагань під час бою зробили суддівство більш зрозумілим для глядачів.

Значно вплинув на видовищність фехтувальних поєдинків дозвіл FIE на рекламу, а також використання різноколових (світлих тонів) фехтувальних костюмів та національних символів на них.

Важливим досягненням FIE є встановлення нормативних вимог для виготовлення зброї, спорядження та одяжі фехтувальників і жорсткий контроль відповідності цим вимогам екіпіровки спортсменів під час проведення офіційних змагань.

Контроль спорядження на змаганнях FIE здійснює один або декілька членів Комісії електричної сигналізації та обладнання (ЕССО). Відповідним чином перевірені предмети спорядження відмічаються спеціальним знаком.

Комісія ЕССО розробляє технічні вимоги і норми безпеки для виробників зброї, спорядження та одяжі фехтувальників. Фірми виробники зобов'язані представити усі зразки своєї продукції на контрольну перевірку і при позитивному результаті контролю Комісією ЕССО видається дозвіл на її виготовлення з правом використання марки якості FIE. Марка якості ставиться на всіх виробках і містить такі дані: знак виробника, рік і місяць виготовлення, знак FIE.

Міжнародна Федерація фехтування розробила також вимоги до апаратури для фіксації уколів (ударів), а також контролює їх якість та стимулює розробку нових

систем реєстрації уколів (ударів). На порядку денному – впровадження в практику змагань апаратури на радіохвилях, тобто без використання дротів від фехтувальника до електрофіксатора.

Таким чином сучасний рівень досягнень у фехтуванні в значній мірі залежить від того, наскільки своєчасно у підготовці спортсменів будуть враховані зміни до правил змагань, а також реалізовані вимоги FIE стосовно об'єктивізації суддівства та забезпечення спортсменів сучасною формою і спорядженням.

Висновки

1. Фехтування відноситься до групи олімпійських видів спорту, об'єднаних під назвою “спортивні єдиноборства”. В програмі Олімпійських ігор розігрується 10 комплектів медалей, хоча визнаними є 12 видів змагань – 3 особистих і 3 командних серед чоловіків і жінок у таких видах зброї: рапіра, шпага, шабля. Не пізніше ніж за два роки до Олімпійських ігор FIE визначає, які види командних змагань не будуть представлені на черговій Олімпіаді.

2. Основну роль у розвитку фехтування в світі відіграє Міжнародна Федерація фехтування. Вона сприяє розвитку зв'язків між фехтувальниками усіх країн, встановлює правила проведення змагань, організовує та контролює проведення міжнародних змагань.

Членами FIE є національні об'єднання 118 країн світу. FIE визнає тільки одне об'єднання від країни, яке визнане олімпійським комітетом своєї країни. FIE об'єднує тільки спортсменів-любителів. Всі особи, які приймають участь у заходах FIE, а також фехтувальники-учасники міжнародних змагань зобов'язані мати ліцензію любителя, яка видається за оплату.

3. Сучасне фехтування, як олімпійський вид спорту, характеризується:

- історично сформованою спеціалізованою діяльністю, суть якої становить поєдинок на одному з видів холодної спортивної зброї (рапіра, шпага, шабля), регламентований правилами змагань;
- високою престижністю (10 комплектів олімпійських медалей), конкурентністю і широкою географією розвитку (118 країн світу);
- системою міжнародних змагань з метою визначення кращих спортсменів і команд;
- наявністю національних та міжнародних об'єднань фехтувальників;
- постійним удосконаленням програми, способів та правил проведення змагань;
- підвищенням рівня видовищності та об'єктивності у визначенні переможця;
- впровадженням сучасних досягнень науки і техніки у систему підготовки фехтувальників;
- удосконаленням матеріально-технічного забезпечення спортивної діяльності.

Література

1. *Енциклопедія олімпійського спорту України*. – К.: Олімпійська література, 2005. – 463 с.
2. *От Афин до Москвы / автор-сост. В.Л.Штейнбах*. – М.: Физкультура и спорт, 1983. – 302 с.

3. Платонов В.Н. *Общая теория подготовки спортсменов в олимпийском спорте* – К.: Олимпийская литература, 1997. – 583 с.
4. *Фехтование: Справочник / сост. В.Я.Базаревич.* – М.: Физкультура и спорт, 1975. 232 с.

ХАРАКТЕРНІ РИСИ СУЧАСНОГО ФЕХТУВАННЯ ЯК ОЛІМПІЙСЬКОГО ВИДУ СПОРТУ

Василь БУСОЛ, Петро АЗАРЧЕНКОВ

*Львівський державний інститут фізичної культури
Національний Університет фізичного виховання і спорту України*

Анотація. У статті аналізуються тенденції розвитку та характерні риси сучасного фехтування як олімпійського виду спорту.

Ключові слова: олімпійський спорт, фехтування, FIE, МОК, змагання, медалі, правила змагань.

ХАРАКТЕРНЫЕ ЧЕРТЫ СОВРЕМЕННОГО ФЕХТОВАНИЯ КАК ОЛИМПИЙСКОГО ВИДА СПОРТА

Василий БУСОЛ, Петр АЗАРЧЕНКОВ

*Львовский государственный институт физической культуры
Национальный Университет физического воспитания и спорта Украины*

Аннотация. В статье анализируются тенденции развития и характерные черты современного фехтования как олимпийского вида спорта.

Ключевые слова: олимпийский спорт, фехтование, FIE, МОК, соревнования, медали, правила соревнований.

CHARACTERISTICS OF MODERN FENCING AS OLYMPIC VIEW OF SPORTS

Basil BUSOL, Peter AZARCHENKOV

*The Lvov state institute of physical culture
National University of physical training and sports of Ukraine*

Abstract. In the article are analysed the tendencies of development and characteristics of modern fencing as Olympic view of sports.

Key words: Olympic sport, fencing, FIE, IOC, competings, medal, rule of competings.
